

ÖZEL YETENEK SINAVLARINA KATILAN ÖĞRENCİLERİN KARAR VERME ve DÜŞÜNME STİLLERİNİN İNCELENMESİ*

Murat TEKİN¹ İlker ÖZMUTLU² S. Erim ERHAN³

¹Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

²Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

³Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin karar verme ve düşünme stillerini belirleyebilmek. Çalışma grubunu; Atatürk üniversitesi ve Kafkas üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulu özel yetenek sınavlarına katılan 453'ü erkek 247'si kız toplam 700 öğrenci oluşturmaktadır. Epstein ve Ark.(1996)¹ tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlanması Buluş(2000)² tarafından yapılan rasyonel-yaşantısal düşünme stilleri ölçeği ve Scott ve Burce (1995)³ tarafından geliştirilen Taşdelen (2002)⁴ tarafından Türkçeye uyarlanan karar verme stilleri ölçeği araştırmaya katılan öğrencilere uygulanmıştır. Verilerin çözüm ve yorumlamasında t Testi, Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi (Multiple Linear Regression) kullanılarak anlamlılık P<0,05 alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS (Statistical package for social sciences) paket programı kullanılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda; Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin karar verme ve düşünme stilleri bakımından cinsiyetler ve branşlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca ilişki düzeylerine baktığımızda; öğrencilerin düşünme stillerinin karar verme stillerinden rasyonel karar verme, sezgisel karar verme, bağımlı karar verme, kaçınan karar verme, anlık karar verme alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel Yetenek Sınavı, Karar Verme Stili, Düşünme Stili

INVESTIGATION THE THINKING AND DECISION MAKING STYLES OF THE STUDENT THAT PARTICIPATE SPECIAL ABILITY EXAMINATION

ABSTRACT

The aim of this study is to define the thinking and decision making styles of the student that participate special ability examination. The group of this search is composed of totally 700 students (453 male students and 247 female students) that participate the special ability examination of Atatürk and Kafkas University Physical Education and Sport Department. "Experiential and Rational Thinking Style Scale" which was developed by Epstein and others (1996)¹ and translated into Turkish by Buluş (2000)² and also "Decision Making Style Scale" which was developed by Scott and Burce (1995)³ and translated into Turkish by Taşdelen (2002)⁴ was executed to the participant students. In determining and comment the data, the meaningfulness was set at P< 0,05 by using t test and Multiple Linear Regression. SPSS (Statistical Package for Social Sciences) was used for analyzing the data and finding the calculated worth. As a result of this study, it wasn't found that there was a difference in significance between sexualities and branches in respect of the thinking and decision making styles of the student that participate special ability examination. Besides, when we looked at relation's levels, between the thinking styles of the students and students' subcategories of decision making style of the students which were the rational decision making, the intuitive decision making, the dependent decision making, the avoidant decision making and the spontaneous decision making were occurred to be a significance relation.

Keywords: Special Ability Examination, Decision Making Styles, Thinking Styles.

* Bu çalışma; 23-25 Ekim 2008 Yılında Yapılan 10. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresinde Poster Bildiri Olarak Sunulmuştur.

GİRİŞ

Karar verme çeşitli olaylar hakkında göz önünde tutulan alternatiflerin seçiminde sadece bu alternatiflerin tanımlanmasını değil; aynı zamanda en uygun olanı hedeflerimiz, isteklerimiz, yaşam tarzımız, değerlerimiz vb. ile birlikte gerçekleştirir. Karar verme, seçenekler arasındaki uygun seçimi yaparken şüphe ve belirsizlikleri de yeterli bir şekilde azaltma süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım karar vermenin bilgi toplama fonksiyonu üzerinde yoğunlaşır. Burada belirsizlikleri elemekten çok azaltmak önemlidir. Çok az karar tam bir kesinlik içinde verilir. Çünkü tüm seçenekler hakkında tam bilgi toplama nadiren olasıdır.

Scott ve Bruce'a (1995)³ göre, davranışla ilgili terminolojinin tanımlamaları, ampirik araştırmalar ve ilk teoriler tarafından dört karar verme stili tanımlanmıştır:

1- Rasyonel karar verme stili, alternatiflerin mantıklı değerlendirildiği ve araştırıldığı;

2- Sezgisel karar verme stili önsezi ve duygulara güvenin yaşandığı;

3- Bağımlı karar verme stili, başkalarının öneri ve yönergelerinin değerlendirildiği;

4- Kaçınan karar verme stili; karar vermeden kaçınan eğiliminin yaşandığı yaklaşımlardır. Karar verme stili ölçeği geliştirme çalışmalarında, kendiliğinden- anlık karar verme stilini alan yazınına kazandırmışlardır. Bu stil; anında, düşünmeden alternatifleri değerlendirmeden hızlıca işleyen bir yaklaşımdır. Düşünme stili, Sternberg (1995)⁵ tarafından bireyin becerilerini kullanmada tercih ettiği yol, yöntem olarak tanımlanmıştır. Düşünme stili kendi içinde bir beceri değil, daha çok bir tercihtir. Dolayısıyla iyi ya da kötü şeklinde sıfatlandırılmaz. Ancak farklılıklarından söz edilebilir. Bu nedenle, içinde bulunulan duruma, karşılaşılan probleme bağlı olarak ve zaman içinde kullanılan düşünme stili değişebilir. Bir birey sadece bir düşünme stile bağlı kalmaz zaman durum ve içinde bulunan koşullara göre de düşünme stillerinde bir değişme söz konusudur. Değişik yaklaşımları benimseyen psikologlar temelde farklı ancak birbirleriyle etkileşim içinde olan iki tür düşünme stili öne sürmüşlerdir.

Bu stiller farklı kavramlarla adlandırılmıştır. Bunlardan biri sezgisel, yaşantısal, düşünsel-kavramsal-mantıksal, ve analitik-

rasyonel düşünme stilleridir^{1,2}. Her birey dünya ile ilişkisinde, onu algılamada, ideallerine ulaşmada ve sorunları çözmeye belirli yöntemler ve yaklaşımlar geliştirir. Bu süreçte birey, gerçeğin farklı yönlerine dikkat çeker, farklı türde verileri toplar, farklı şekilde verileri düzenler ve farklı yargısal sonuçlar çıkarır, farklı kararlara ulaşır ve bu kararları da farklı biçimlerde uygular^{6,2}.

Bu çalışmanın amacı; özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin karar verme ve düşünme stillerini belirleyebilmek.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Atatürk üniversitesi ve Kafkas üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulu özel yetenek sınavlarına katılan 453'ü erkek 247'si kız toplam 700 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Rasyonel-Yaşantısal Düşünme Stilleri Ölçeği ve Karar Verme Stilleri Ölçeği araştırmaya katılan öğrencilere uygulanmıştır.

Karar Verme Stilleri Ölçeği

Karar Verme Stilleri Ölçeği, bireylerin karar verme sürecinde sorunlara yaklaşırken kullandıkları karar verme stillerindeki bireysel farklılıkları ölçmek amacıyla Scott ve Bruce (1995)³ tarafından geliştirilen

Taşdelen (2002)⁴ tarafından Türkçeye uyarlanan Karar Verme Stili Ölçeği'nin 25 maddeli orijinal formu; rasyonel, sezgisel, bağımlı, kendiliğinden-anlık ve kaçınma karar verme stilleri ile beş alt boyut içeren bir yapı almıştır. Ölçek maddeleri; “kesinlikle katılmıyorum” (1), “katılmıyorum” (2), “kararsızım” (3), “katılıyorum” (4), “kesinlikle katılıyorum” (5) şeklinde sıralanan likert tipi 5'li bir derecelemeğe göre puanlanmaktadır.

Rasyonel-Yaşantısal Düşünme Stilleri Ölçeği (RYDSÖ)

RYDSÖ, insanların bilgi işlemede kullandıkları sezgisel-yaşantısal ve analitik-rasyonel düşünme biçimlerinde gösterdikleri bireysel farklılıkları ölçmek amacıyla Epstein ve ark. (1996)¹ tarafından geliştirilmiştir. Buluş (2000)² tarafından Türkçeye uyarlanan Ölçeğin kuramsal temeli Bilişsel-Yaşantısal Benlik Kuramı'na dayanmaktadır. Kurama göre, insanlar birbirinden farklı ancak birbiriyle etkileşim içinde bulunan ve farklı süreçlerle işleyen iki tür bilgi işleme (rasyonel ve yaşantısal) sistemi kullanırlar¹.

RYDSÖ 31 madde ve iki alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlardan biri rasyonel düşünmeyi ölçmektedir ve

Cacioppa ve Petty (1982)⁷ tarafından geliştirilen orijinal Biliş Gereksinimi (Need for Cognition) Ölçeği'nden (45 madde) alınan 19 madde ile hazırlanan kısa Biliş Gereksinimi Ölçeği'dir. Bu ölçek, orijinali gibi, bireylerin bilişsel aktivitelerden hoşlanma ve bunlara katılma veya hoşlanmama ve bunlardan kaçınan düzeylerini ölçmektedir.

Diğeri ise 12 maddeden oluşan Sezgisel inanç (Faith in Intuition) alt ölçeğidir ve bireylerin bilgi işlemede ve eylemlerde bulunmada duygularına ve ilk izlenimlerine güvenme düzeyini ölçmektedir.

Ölçek maddelerine, "tamamen yanlış"tan "tamamen doğru"ya uzanan 5'li bir dereceleme üzerinden cevap verilmektedir. Biliş gereksinimi alt ölçeğinin 1,2,4,5,6,7,9,10,11,13,15,16,18, 19. maddeleri tersten puanlanmaktadır. Sezgisel inanç alt ölçeğinin bütün maddeleri olumlu yönde ifade edildiğinden, puanlama tamamen yanlış (1), kısmen yanlış (2), tarafsızım (3), kısmen doğru (4), tamamen doğru (5) şeklinde yapılmaktadır

Verilerin Analizi

Verilerin çözüm ve yorumlamasında; cinsiyet ve branş değişkenine göre özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin karar verme ve düşünme stillerini belirleyebilmek için t Testi, düşünme stilleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için de Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi (Multiple Linear Regression) kullanılarak anlamlılık $P < 0,05$ alınmıştır.

Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS (Statistical package for social sciences) paket programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Düşünme ve karar verme stilleri İnsan davranışları üzerinde büyük etkiye sahiptir.

Bu çalışmada; özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin karar verme ve düşünme stillerinin cinsiyet ve branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ve düşünme stilleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişki belirleyebilmek için veriler analiz edilmiştir.

Tablo 1 Cinsiyet Değişkenine Göre Özel Yetenek Sınavlarına Katılan Öğrencilerin Karar Verme Stillerini Gösteren t Testi Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	t	P
Rasyonel karar verme	Erkek	453	19,3951	5,2953	0,175	0,861
	Kız	247	19,3239	4,8280		
Sezgisel karar verme	Erkek	453	13,8543	3,9690	-0,716	0,474
	Kız	247	14,0891	4,4466		
Bağımlı karar verme	Erkek	453	13,4415	3,7944	-0,074	0,941
	Kız	246	13,4634	3,5670		
Kaçınan karar verme	Erkek	453	13,4636	4,8574	-1,776	0,076
	Kız	247	14,1336	4,6041		
Anlık karar verme	Erkek	453	14,7086	5,8430	-0,380	0,704
	Kız	247	14,8704	4,4071		

Tablo 1’de görüldüğü gibi; rasyonel karar verme stilleri bakımından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Sezgisel karar verme stilleri bakımından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Bağımlı karar verme stilleri bakımından cinsiyetler arasında

anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Kaçınan karar verme stilleri bakımından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Anlık karar verme stilleri bakımından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 2 Cinsiyet Değişkenine Göre Özel Yetenek Sınavlarına Katılan Öğrencilerin Düşünme Stillerini Gösteren t Testi Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	t	P
Rasyonel düşünme	Erkek	449	42,2984	10,5665	-0,472	0,637
	Kız	245	42,6980	10,8120		
Sezgisel düşünme	Erkek	452	54,9425	11,3925	-0,764	0,445
	Kız	246	55,6057	10,1231		

Tablo 2’de görüldüğü gibi; rasyonel düşünme stilleri bakımından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sezgisel düşünme stilleri bakımından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 3 Branş Değişkenine Göre Özel Yetenek Sınavlarına Katılan Öğrencilerin Karar Verme Stillerini Gösteren t Testi Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	t	P
Rasyonel karar verme	Takım sporları	476	19,5756	5,0091	1,547	0,122
	Bireysel sporlar	224	18,9330	5,3689		
Sezgisel karar verme	Takım sporları	476	13,8319	4,3326	-0,980	0,328
	Bireysel sporlar	224	14,1607	3,7044		
Bağımlı karar verme	Takım sporları	476	13,5819	3,6620	1,381	0,168
	Bireysel sporlar	223	13,1659	3,8137		
Kaçıngan karar verme	Takım sporları	476	13,6134	4,8151	-0,699	0,485
	Bireysel sporlar	224	13,8839	4,7004		
Anlık karar verme	Takım sporları	476	14,8908	5,6241	0,897	0,370
	Bireysel sporlar	224	14,5000	4,8131		

Tablo 3’de görüldüğü gibi; rasyonel karar verme stilleri bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Sezgisel karar verme stilleri bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Bağımlı karar verme stilleri

bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Kaçıngan karar verme stilleri bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Anlık karar verme stilleri bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4 Branş Değişkenine Göre Özel Yetenek Sınavlarına Katılan Öğrencilerin Düşünme Stillerini Gösteren t Testi Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	t	P
Rasyonel düşünme	Takım sporları	473	42,0803	10,6819	-1,301	0,194
	Bireysel sporlar	221	43,2081	10,5573		
Sezgisel düşünme	Takım sporları	474	55,0000	10,9791	-0,618	0,537
	Bireysel sporlar	224	55,5491	10,9318		

Tablo 5 Özel Yetenek Sınavlarına Katılan Öğrencilerin Düşünme Stillerinin Karar Verme Stillerinden Rasyonel Karar Verme Alt Boyutunu Açıklama Gücü

	B	SHB	β	t	p	İkili -r-	Kısmi -r-
Sabit	10,686	1,594	-	6,703	0,000	-	-
Rasyonel düşünme	4,243	0,019	0,088	2,181	0,029	0,021	0,083
Sezgisel düşünme	0,125	0,019	0,266	6,568	0,000	0,230	0,243

R=0,243 R²=0,059 F=21,735 p=0,000

Tablo 4’de görüldüğü gibi; rasyonel düşünme stilleri bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Sezgisel düşünme stilleri bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 5 incelendiğinde; özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile karar verme stillerinden rasyonel karar verme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($R=0,243$ $R^2=0,059$ $F=21,735$ $P<0,05$). Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile rasyonel karar verme düzeyleri toplam varyansın %6’sını açıklamaktadır.

Yordayıcı değişkenlerle (Rasyonel düşünme ve Sezgisel Düşünme) bağımlı değişken puanları arasındaki ikili korelasyonları incelendiğinde; rasyonel karar verme

düzeyleri ile rasyonel düşünme arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r = 0,02$) bir ilişkinin olduğu, sezgisel düşünme arasında da pozitif ve düşük düzeyde ($r=0,23$) bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde; rasyonel karar verme stillerinin rasyonel ve sezgisel düşünme stilleri üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı (açıklayıcı) olduğu görülmüştür.

Regresyon analizi sonuçlarına göre, Rasyonel Karar verme yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) ise şöyledir; rasyonel karar verme=10,686 + rasyonel düşünme=4,243 + sezgisel düşünme=0,125

Tablo 6 Özel Yetenek Sınavlarına Katılan Öğrencilerin Düşünme Stillerinin Karar Verme Stillerinden Sezgisel Karar Verme Alt Boyutunu Açıklama Gücü

	B	SHB	β	t	p	İkili -r-	Kısmi -r-
Sabit	7,461	1,289	-	5,790	0,000	-	-
Rasyonel düşünme	1,932	0,016	0,050	1,229	0,219	0,061	0,047
Sezgisel düşünme	0,103	0,015	0,269	6,646	0,000	0,248	0,245

$R=0,254$ $R^2=0,064$ $F=23,453$ $p=0,000$

Tablo 6 incelendiğinde; özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile karar verme stillerinden sezgisel karar

verme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($R=0,254$ $R^2=0,064$ $F=23,453$ $P<0,05$). Özel yetenek sınavlarına

katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile sezgisel karar verme düzeyleri toplam varyansın %6'sını açıklamaktadır.

Yordayıcı değişkenlerle (Rasyonel düşünme ve Sezgisel Düşünme) bağımlı değişken puanları arasındaki ikili korelasyonlar incelendiğinde; rasyonel karar verme düzeyleri ile rasyonel düşünme arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r = 0,06$) bir ilişkinin olduğu, sezgisel düşünme arasında da pozitif ve düşük düzeyde ($r=0,25$) bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde; sezgisel karar verme stillerinin sezgisel düşünme stilleri üzerinde (anlamlı) bir yordayıcı (açıklayıcı) olduğu görülmüştür.

Tablo 7 Özel Yetenek Sınavlarına Katılan Öğrencilerin Düşünme Stillерinin Karar Verme Stillерinden Bağımlı Karar Verme Alt Boyutunu Açıklama Gücü

	B	SHB	β	T	p	İkili -r-	Kısmi -r-
Sabit	12,937	1,143	-	11,314	0,000	-	-
Rasyonel düşünme	6,267	0,014	-0,180	-4,495	0,000	-0,249	-0,169
Sezgisel düşünme	5,765	0,014	0,168	4,208	0,000	0,242	0,158

$R=0,292$ $R^2=0,086$ $F=32,214$ $p=0,000$

Yordayıcı değişkenlerle (Rasyonel düşünme ve Sezgisel Düşünme) bağımlı değişken puanları arasındaki ikili korelasyonlar incelendiğinde; rasyonel karar verme düzeyleri ile rasyonel düşünme

Regresyon analizi sonuçlarına göre, sezgisel Karar verme yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) ise şöyledir; sezgisel karar verme= $7,461 +$ rasyonel düşünme= $1,932 +$ sezgisel düşünme= $0,103$

Tablo 7 incelendiğinde; özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile karar verme stillerinden bağımlı karar verme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($R=0,292$ $R^2=0,086$ $F=32,214$ $P<0,05$). Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile bağımlı karar verme düzeyleri toplam varyansın %9'nu açıklamaktadır.

arasında negatif ve düşük düzeyde ($r = 0,25$) bir ilişkinin olduğu, sezgisel düşünme arasında da pozitif ve düşük düzeyde ($r=0,24$) bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde; bağımlı karar verme stillerinin rasyonel ve sezgisel düşünme stilleri üzerinde (anlamli) bir yordayıcı (açıklayıcı) olduğu görülmüştür.

Regresyon analizi sonuçlarına göre, bağımlı Karar verme yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) ise şöyledir; bağımlı karar verme=12,937 + rasyonel düşünme=6,267 + sezgisel düşünme=5,765

Tablo 8 Özel Yetenek Sınavlarına Katılan Öğrencilerin Düşünme Stillerinin Karar Verme Stillerinden Kaçınan Karar Verme Alt Boyutunu Açıklama Gücü

	B	SHB	β	T	p	İkili -r-	Kısmi -r-
Sabit	21,138	1,380	-	15,321	0,000	-	-
Rasyonel düşünme	0,192	0,017	0,429	11,435	0,000	0,441	0,399
Sezgisel düşünme	1,318	0,017	0,030	0,797	0,426	0,206	0,030

R=0,442 R²=0,195 F=83,614 p=0,000

Yordayıcı değişkenlerle (Rasyonel düşünme ve Sezgisel Düşünme) bağımlı değişken puanları arasındaki ikili korelasyonlar incelendiğinde; rasyonel karar verme düzeyleri ile rasyonel düşünme arasında pozitif ve orta düzeyde (r = 0,44) bir ilişkinin olduğu, görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde;

Tablo 8 incelendiğinde; özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile karar verme stillerinden kaçınan karar verme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir (R=0,442 R²=0,195 F=83,614 P<0,05). Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile kaçınan karar verme düzeyleri toplam varyansın %20'sini açıklamaktadır.

kaçınan karar verme stillerinin rasyonel düşünme stilleri üzerinde (anlamli) bir yordayıcı (açıklayıcı) olduğu görülmüştür. Regresyon analizi sonuçlarına göre, kaçınan Karar verme yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) ise şöyledir; kaçınan karar verme=21,138 + rasyonel düşünme =0,192 + sezgisel düşünme=1,318

Tablo 9 Özel Yetenek Sınavlarına Katılan Öğrencilerin Düşünme Stillерinin Karar Verme Stillерinden Anlık Karar Verme Alt Boyutunu Açıklama Gücü

	B	SHB	β	t	p	İkili -r-	Kısmi -r-
Sabit	19,697	1,572	-	12,531	0,000	-	-
Rasyonel düşünme	0,153	0,019	0,313	7,956	0,000	0,336	0,290
Sezgisel düşünme	2,713	0,019	0,057	1,441	0,150	0,185	0,055

R=0,340 R²=0,115 F=45,032 p=0,000

Tablo 9 incelendiğinde; özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile karar verme stillerinden anlık karar verme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir (R=0,340 R²=0,115 F=45,032 P<0,05). Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile anlık karar verme düzeyleri toplam varyansın %12'sini açıklamaktadır.

Yordayıcı değişkenlerle (Rasyonel düşünme ve Sezgisel Düşünme) bağımlı değişken puanları arasındaki ikili korelasyonlar incelendiğinde; rasyonel karar verme düzeyleri ile rasyonel düşünme arasında pozitif ve orta düzeyde (r = 0,34) bir ilişkinin olduğu, görülmektedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde; anlık karar verme stillerinin rasyonel düşünme stilleri üzerinde (anlamlı) bir yordayıcı (açıklayıcı) olduğu görülmüştür.

Regresyon analizi sonuçlarına göre, Anlık Karar verme yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) ise şöyledir; anlık karar verme=19,697 + rasyonel düşünme=0,153 + sezgisel düşünme=2,713

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışma ile özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin karar verme ve düşünme stilleri incelenmiştir. Çalışma ile ulaşılan sonuçlar ve üzerinde yapılan açıklamalar aşağıda sunulmuştur.

Karar verme stilleri bakımından (rasyonel karar verme, sezgisel karar verme, bağımlı karar verme, kaçınan karar verme, anlık karar verme) cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05). Bu sonuçlar bize; özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin Karar verme sürecinde bireysel farklılıklar, karar hızı ile toplanan ve değerlendirilen bilgi miktarları arasında herhangi bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Bu sonuç; Oğuz (2009)⁸, Kuzgun

(1992)⁹, Tiryaki (1997)¹⁰, Sinangil (1992)¹¹, Taşdelen (2001)¹², Thunholm (2004)¹³, Mann ve Arkadaşları (1998)¹⁴'in yaptığı çalışmayla paralellik göstermektedir.

Düşünme stilleri bakımından (rasyonel düşünme stilleri, sezgisel düşünme stilleri) cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Bu sonuçlar bize; cinsiyet değişkenine göre; özel yetenek sınavına katılan öğrencilerin içinde buldukları durumlara göre, problemlere bağlı olarak düşünme stillerinde bir değişme olmadığını göstermektedir. Ayrıca; bireyin çevreden aldığı uyaranları düzenleme, işleme ve yorumlama süreci üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu sonuç; Zhang (1999)¹⁵, Zhang (2004)¹⁶, Thunholm (2004)¹⁷, Grigarenko and Stenberg (1997)¹⁸, Shiloh and et all (2001)¹⁹'nin yaptığı çalışmayla paralellik göstermektedir.

Karar verme stilleri (rasyonel karar verme sezgisel karar verme bağımlı karar verme kaçınan karar verme anlık karar verme) bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Bu sonuçlar bize; branş değişkenine göre; özel yetenek sınavına katılan öğrencilerin, karar vermede temel düşünme sürecini kullanmada, konu ile ilgili ihtiyaç

duyulan bilgilerin toplanmasında ve konuya uygun alternatif yaklaşımların avantajlarının ve dezavantajların karşılaştırılmasında herhangi farklılığa sahip olmadığını göstermektedir.

Branş değişkeni ile düşünme stilleri (rasyonel düşünme stilleri, sezgisel düşünme stilleri) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Bu sonuçlar bize; branş değişkenine göre; özel yetenek sınavına katılan öğrencilerin düşünme stillerinin benzer görünümde olduğunu göstermektedir.

Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile karar verme stillerinden rasyonel karar verme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur ($P<0,05$). Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile rasyonel karar verme düzeyleri toplam varyansın %6'sını açıklamaktadır.

Bu sonuçlar bize; öğrencilerin rasyonel karar verme düzeylerinin % 6 düzeyinde düşünme stillerinden kaynaklandığını göstermektedir. Yordayıcı değişkenlerle (Rasyonel düşünme ve Sezgisel Düşünme) bağımlı değişken puanları arasındaki ikili korelasyonları incelendiğinde; rasyonel karar verme düzeyleri ile rasyonel düşünme arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r = 0,02$) bir ilişkinin

olduğu, sezgisel düşünme arasında da pozitif ve düşük düzeyde ($r=0,23$) bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde; rasyonel karar verme stillerinin rasyonel ve sezgisel düşünme stilleri üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı (açıklayıcı) olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar bize; özel yetenek sınavına katılan öğrencilerin, sistematik değerlendirme ve mantıksal düşünme stratejilerini kullanarak mantıksal çağrışımlar kurduğunu göstermektedir. Bu bulgu; Özmutlu ve Arkadaşları (2008)²⁰, Bernardo ve Arkadaşları (2002)²¹'nin çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile karar verme stillerinden sezgisel karar verme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur ($P<0,05$). Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile sezgisel karar verme düzeyleri toplam varyansın %6'sını açıklamaktadır. Bu sonuçlar bize; öğrencilerin sezgisel karar verme düzeylerinin % 6 düzeyinde düşünme stillerinden kaynaklandığını göstermektedir.

Yordayıcı değişkenlerle (Rasyonel düşünme ve Sezgisel

Düşünme) bağımlı değişken puanları arasındaki ikili korelasyonlar incelendiğinde; rasyonel karar verme düzeyleri ile rasyonel düşünme arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r = 0,06$) bir ilişkinin olduğu, sezgisel düşünme arasında da pozitif ve düşük düzeyde ($r=0,25$) bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde; sezgisel karar verme stillerinin sezgisel düşünme stilleri üzerinde (anlamlı) bir yordayıcı (açıklayıcı) olduğu görülmüştür. bu sonuçlar bize; özel yetenek sınavına katılan öğrencilerin sistematik araştırma ve bilgi işlemeden çok, bilgi akışındaki ayrıntılara dikkat ettikleri ve karar verirken duygularına ve önsezilerine güvenerek hareket ettiklerini göstermektedir. Bu sonuç Covin and et all (2001)²², Scott and Buruce (1995)³, Buluş (2000)², Tekin ve Taşğın (2009)²³, Tinsley, and et all (2002)²⁴'nin yaptığı çalışmayla paralellik göstermektedir.

Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile karar verme stillerinden bağımlı karar verme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur ($P<0,05$). Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin

düşünme stilleri ile bağımlı karar verme düzeyleri toplam varyansın %9'nu açıklamaktadır. Bu sonuçlar bize; öğrencilerin bağımlı karar verme düzeylerinin % 9 düzeyinde düşünme stillerinden kaynaklandığını göstermektedir. Yordayıcı değişkenlerle (Rasyonel düşünme ve Sezgisel Düşünme) bağımlı değişken puanları arasındaki ikili korelasyonlar incelendiğinde; rasyonel karar verme düzeyleri ile rasyonel düşünme arasında negatif ve düşük düzeyde ($r = 0,25$) bir ilişkinin olduğu, sezgisel düşünme arasında da pozitif ve düşük düzeyde ($r=0,24$) bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde; bağımlı karar verme stillerinin rasyonel ve sezgisel düşünme stilleri üzerinde (anlamlı) bir yordayıcı (açıklayıcı) olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar bize; bağımlı karar verme düzeyine sahip öğrencilerin önemli bir karar vermeden önce diğer insanların tavsiye ve rehberliğine başvurarak duyguları tarafından yönlendirildiğini göstermektedir.

Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile karar verme stillerinden kaçınan karar verme alt boyutu arasında

anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur ($P<0,05$). Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile kaçınan karar verme düzeyleri toplam varyansın %20'sini açıklamaktadır.

Bu sonuçlar bize; öğrencilerin kaçınan karar verme düzeylerinin % 20 düzeyinde düşünme stillerinden kaynaklandığını göstermektedir. Yordayıcı değişkenlerle (Rasyonel düşünme ve Sezgisel Düşünme) bağımlı değişken puanları arasındaki ikili korelasyonlar incelendiğinde; rasyonel karar verme düzeyleri ile rasyonel düşünme arasında pozitif ve orta düzeyde ($r = 0,44$) bir ilişkinin olduğu, görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde; kaçınan karar verme stillerinin rasyonel düşünme stilleri üzerinde (anlamlı) bir yordayıcı (açıklayıcı) olduğu görülmüştür.

Bu sonuçlar bize; Özel yetenek sınavına katılan öğrencilerin; mümkün olan her durumda karar vermekten kaçtığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile karar verme stillerinden anlık karar verme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur ($P<0,05$).

Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin düşünme stilleri ile anlık karar verme düzeyleri toplam varyansın %12'sini açıklamaktadır. Bu sonuçlar bize; öğrencilerin anlık karar verme düzeylerinin % 12 düzeyinde düşünme stillerinden kaynaklandığını göstermektedir.

Yordayıcı değişkenlerle (Rasyonel düşünme ve Sezgisel Düşünme) bağımlı değişken puanları arasındaki ikili korelasyonlar incelendiğinde; rasyonel karar verme düzeyleri ile rasyonel düşünme arasında pozitif ve orta düzeyde ($r = 0,34$) bir ilişkinin olduğu, görülmektedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde; anlık karar verme stillerinin rasyonel düşünme stilleri üzerinde (anlamlı) bir yordayıcı (açıklayıcı) olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar bize; özel yetenek sınavına katılan öğrencilerin mümkün olduğunca kısa sürede işlem yaptıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın sonucunda; özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin karar verme ve düşünme stilleri bakımından cinsiyetler ve branşlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca; ilişki düzeylerine baktığımızda düşünme

stillerinin karar verme stillerinden rasyonel karar verme, sezgisel karar verme, bağımlı karar verme, kaçınan karar verme ve anlık karar verme alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır. Bulgular bir bütün olarak düşünüldüğünde; düşünme stillerinin kişilik, uyum ve başa çıkma, mantıklı değerlendirme, başkalarının öneri ve yönergelerini anında değerlendirme, önsezi ve duygularına güvende etkili olduğu görülmektedir. Bu çalışma; eğitimcilerin, öğretmen adaylarının düşünme ve karar verme stilleri gibi bilişsel süreçlerin eğitim ortamlarında uygun yöntem ve teknikler seçebilmelerinde aydınlatıcı bilgiler sağlayacağı düşünüldüğü için önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- 1- Epstein,S.; Rosemary, P. ; Denes , V.R and Harriet, H Individual Differences In Intuitive Experiential and Analytical Rational Thinking Styles. Journal of Personlity and Social Psychology. Volume 63(4), 553-554 October 1996
- 2- Buluş, M. Öğretmen Adaylarında Yükleme Karmaşıklığı düşünme Stilleri ve Bilişsel Tutarlılık Tercihinin Bazı Psiko-Sosyal Özellikler Çerçevesinde incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü İzmir, 2000
- 3- Scott, S., G. and Bruce, R. A. Decision Making Style, The Development And Of A New Measure. Educational and Psychological Measurement. Vol.55 No.5. 818-831. March 1995
- 4- Taşdelen, A. Öğretmen Adaylarının Bazı Psiko Sosyal Değişkenlere Göre Karar Verme Stilleri Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yıl:2001 Sayı:10 s.40-52
- 5- Sternberg, R.J. In Search Of The Human Mind. Orlando, US: Harcourt Brace, 1995.
- 6- Parlette, N. and Rae, R. Thinking About Thinking: Thinking Styles of People Assosiation Management. Volume 45(3),. 361-367. January 199

- 7- Cacioppa, J., and R. Petty, eds . Social Psychophysiology. New York: Guilford. 1982
- 8- Oğuz, E. İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Karar Verme Stilleri, Mayıs 2009 Cilt:17 No:2 Kastamonu Eğitim Dergisi 415-426
- 9- Kuzgun, Y. Karar Stratejileri Ölçeği: Geliştirilmesi ve Standardizasyonu. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği, Ankara, 1992
- 10- Tiryaki, M. G. Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1998
- 11- Sinangil, H. K. Yönetici Adaylarında Karar Verme ile Kaygı ilişkileri. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Türk Psikologlar Derneği, Ankara, 171-177. 1992
- 12- Taşdelen, A. Öğretmen Adaylarının Farklı Psiko Sosyal Değişkenlere Göre Karar Verme Stilleri. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir, 2002
- 13- Thunholm, P. Decision Making Style: Habit, Style Or Both? Personality And Individual Differences, Volume 36, Issue 4, 931-944, March 2004
- 14- Mann, L., Radford, M., Burnett, P., Ford, S., Bond, M., Leung, K., Nakamura, H., Vaughan, G. and Yang, K. S. Cross-cultural Differences in Self-reported Decision-making Style and Confidence". International Journal of Psychology. 33 (5), 325-335. October 1998.
- 15- Zhang, L.F. Further Cross-Cultural Validation of The Mental Self- Government. The Journal of Psychology, Volume 133, 165-181 December 1999
- 16- Zhang, L.F. Do university students' thinking styles matter in their preferred teaching approaches?. Personality and Individual Differences, Volume 37, Issue 8, 1551-1564 December 2004
- 17- Grigorenko, E.L and Stenberg, R.J. Styles of Thinking on Performance In Managment Education. Expectational Children. Vol. 63 (4), 36-45 July 1997
- 18- Shiloh, S., Koren, S. and Zakay, D. Individual differences in compensatory decision making styles and need for closure as correlates of subjective decision complexity and difficulty. Personality and Individual Differences, Volume 30, Issue 4, 699- 710, March 2001.
- 19- Özmutlu, İ., Tekin, M. ve Arslanoğlu, E. Kayak Antrenörlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Karar Verme Ve Düşünme Stillерinin İncelenmesi. I. Dünya Adli Bilimler ve Spor Kongresi 27-30 Kasım 2008, Gazi Üniversitesi Ankara.
- 20- Bernardo, A. B. I.; Zhang, L. F., and Callueng, C.M. Thinking styles and academic achievement among Filipino students. The Journal of Genetic Psychology, 163 2, 149- 163. 2002.
- 21- Covin, J., G., Slevin, D. P. and Heeley, . B. Strategic decision making in an intuitive vs. technocratic mode: structural and environmental considerations. Journal of Business Research, Volume 52, Issue 1, 51-67 January 2001
- 22- Tekin, M ve Taşğın, Ö. Kick Boks Antrenörlerinin Karar Verme ve Düşünme Stillерinin İncelenmesi, Türkiye Kick Boks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, Temmuz, 2009 s:11-27
- 23- Tinsley, H.E.A., Diana, J.T. & James R. Psychological Type, Decision- Making Style, And Reactions To Structured Career Interventions. Journal Of Carreer Assessment. 10, 2: 258- 280. 2002